

Родолюбец събира архив за българската емиграция в САЩ

Д-р Иван Гаджев ще прави музей в къщата си в Гоце Делчев

Иванка ЛАЛЕВА

„Да бяхте дошли да пишете за фамилията ни през 1958 година, когато ни изхвърлиха от родната ни къща на улицата, когато ми забраниха да уча...“ С тези думи, изречени с гневна болка, ни посреща д-р Иван Гаджев, дългогодишен емигрант в САЩ и син на убития без съд и присъда през 1944 г. секретар на ВМРО в Гоце Делчев Илия Гаджев. Чувстваме се неловко от вменяването ни на вина за събития и времена, които са били извън нас. Но разбираме дълбокото огорчение, белазало живота и съдбата на семейството му, и мълчим... Респектирани сме и от факта, че макар и в изгнание, този мъж не е забравил нито за миг България и родната Македония. Изпусната реплика, че е мъж с характер и типичен македонец, го вбесява: „Аз съм българин, македонците са в Скопие! Прелетял съм океана, за да донеса свидетелства и документи за живота на българската емиграция в САЩ!“ В новопостроената си къща в Гоце Делчев д-р Гаджев е заделил цял мезонет за библиотека и музей на своя архив, събиран през емигрантските години в Детройт. Ценната документация все още е в кашони, но това, което изважда от тях пред екипа на „Пирин Труд“, ни кара да онемеем. На огромно пано са изрисувани ликовете на всички американци - приятели на България през последния век. Сред тях са портретите на мис Стоун, мисионерката, която била отвлечена от комитите на Яне Сандански, и тогава разбрала идеалите на тяхна-

Д-р Иван Гаджев подрежда в родната си къща в Гоце Делчев архива за историята на българската емиграция.

Снимка Росен Калпачки

та националноосвободителна борба. Редом с нея е и портретът на сър Карнеги, авторът на прочутата „Карнегиева хроника“, в която той описва тежкото положение на българите от Македония. Сред галерията от образи е и Чарлз Мозер, съпругът на земеделската лидерка Анастасия Мозер: „Изключителен мъж и страшно добър човек, а как обича България, да знаете“ - казва д-р Гаджев. После изважда портретите на македонските войводи Тодор Александров, Владо Чернотемски. „Виж, това е снимката на Ванчо Мухайлов, името собственооръчно го е написал.“ В архива са и всички вестници, издавани от българската емиграция в САЩ.

Първите броеве са в специални рамки. „Когато подрежда, ще извикам историците, те да прочат архива. И това го правя не за лична слава, а за България“ - реди думи докторът. Но нищо не може да го склони да разкаже орусията на своята легендарна фамилия. За майка си, баба Катерина, която през този месец навършва 100 години. „След две години, когато се върна окончателно в България, тогава ще говоря, записал съм всички спомени на майка ми, писал съм и съм плакал“ - казва д-р Гаджев. И отново избухва. Този път освен към журналистите упреците му са насочени към българските управници. След всяко идване в страната се шашърдисвал от

големите къщи на новобогаташи, които никнели като гъби. „Как така бе, за две години да спечелиш пари и да построиш замък. Че и в Америка двadesет години са ти нужни да работиш, за да се заможнеш. Българските управници трябва да прочат историята на Ал Капоне. И той безчинствал, убивал, рекетирал, но накрая го вкарали в затвора за неплатени данъци. И нашите разбойници също могат да ги хванат заради скрити налози. Като им се проверят доходите, като се види, че не са се издължили на гържавата - така ще ги вкарат в правия път!“ С тези думи д-р Гаджев ни изпраща и тръсва вратата на дома, натепал от спомени и история...